

A&G KRONIEK

Nieuwsbrief van de Vereniging Ambacht & Gereedschap april 2017 nr. 53

VOORJAARSEXCURSIE
Zaterdag 13 mei 2017 - Zuid-Laren

Van de voorzitter

2017 is alweer enkele maanden oud en rond alle organisatie van de voorjaarsexcursie en een nieuwe editie van de Gildebrief is alweer snel vergeten dat we een zeer succesvol jubileumjaar achter de rug hebben. Niettemin is een kleine terugblik wel op zijn plaats.

De eerste activiteit van het nieuwe jaar was de planning van het jubileumnummer van de Gildebrief. Er moesten maar liefst 84 pagina's worden gevuld ten opzichte van 68 voor een normaal nummer, maar het bleek in de praktijk reuze mee te vallen dank zij een actieve inbreng van zowel redactie als externe schrijvers. Het resultaat heeft iedereen kunnen zien en ik wil hier namens redactie en andere auteurs iedereen nogmaals bedanken die de moeite heeft genomen een reactie te geven. Deze waren zonder uitzondering zeer positief en daarom een compliment voor alle betrokkenen want er gaat nu eenmaal erg veel werk in zitten. Overigens vist de redactie niet alleen naar complimenten, ook meer kritische kanttekeningen zijn van harte welkom. Deze brengen immers de dialoog op gang.

Het jaar begon voor de leden met de voorjaarsexcursie. Deze had wel een zeer bijzonder karakter omdat we in Markelo bij ons lid Johan Mekenkamp te gast waren. Diens met veel zorg gerestaureerde antieke timmerwerkplaats was voor veel leden een openbaring, waarvoor we een recordopkomst mochten noteren. Het fantastische weer en een extra veiling op de binnenplaats droegen bij tot een zeer gezellige sfeer. Nogmaals gaat onze dank uit naar Johan, Erik en Gerben Mekenkamp voor hun gastvrijheid en het belangeloos organiseren van een geweldige dag. Het succes van de voorjaarsexcursie werd zelfs nog overtroffen op de najaarsbijeenkomst waar het aantal deelnemers voor het eerst het magische getal van 150 bereikte. De vele positieve geluiden na afloop waren zeer bemoedigend. Niettemin hadden we achteraf gezien wat meer tijd moeten inruimen voor de Algemene Ledenvergadering, er bleef nu te weinig tijd over voor discussie. Dit had alles te maken met het geplande symposium waarvoor we vier sprekers hadden uitgenodigd, allen autoriteit op het gebied van het behoud van ons cultureel erfgoed. Er kwamen veel suggesties uit voort over welke rol A & G

daarin zou kunnen spelen. Ons nieuwe bestuurslid Co de Jager heeft op zich genomen om dit alles samen te vatten in een artikel voor de Gildebrief 2017. Zodoende krijgen alle leden de kans hiervan kennis te nemen. Nog lang niet alle leden hebben gebruik gemaakt van het aanbod het jubileumcadeau op te halen of op te laten sturen (tegen vergoeding van de verzendkosten). Elders in dit nummer vindt u nogmaals de afhaaladressen die we zoveel mogelijk door het land heen hebben gespreid.

2016 was ook het jaar dat twee initiatieven binnen de vereniging tot bloei kwamen. Allereerst was dat de werkgroep schavenmerken, in het leven geroepen om het werk van Gerrit van der Sterre voort te zetten. Na de Voorjaarsexcursie meldde John de Vreeze zich spontaan om als voortrekker te fungeren en we hebben dit aanbod uiteraard in dank aanvaard. Inmiddels is de werkgroep alweer enkele keren bij elkaar geweest. Zie hiervoor elders in deze Kroniek het verslag. Op de tweede plaats moet het succes worden genoemd van de regionale bijeenkomsten. Inmiddels hebben voor de regio Randstad drie bijeenkomsten plaats gevonden, allen in het Gereedschapsmuseum Mensert. Ook is er gestart met een bijeenkomst in het Noorden. De gezellige sfeer en in wat kleiner gezelschap praten over vreemde en minder vreemde stukken gereedschap lijkt veel mensen aan te spreken.

Niet alles was rozengeur en maneschijn. Wij worden nog steeds geplaagd door problemen met het forum. De technische architectuur hiervan is verouderd en niet aan te passen waardoor moeilijkheden ontstaan met besturingsprogramma's van moderne computers. Hierdoor werkt het forum niet zoals het moet en het ligt voor de hand dat dit steeds slechter wordt. Hoe we dit op moeten lossen is voor het bestuur nog niet helemaal duidelijk, maar het is wel iets waarover op korte termijn beslissingen moeten worden genomen. Wij vinden het wel ontzettend jammer voor die mensen die zich op een positieve manier met het forum hebben bezig gehouden.

Ondanks deze wat minder positieve noot mogen we niettemin terugzien op een zeer geslaagd jubileumjaar. De voorjaarsexcursie staat alweer voor de deur en zoals u kunt lezen hebben we een zeer aantrekkelijk programma. Weliswaar is het hoge noorden voor veel mensen niet naast de deur maar ik hoop toch dat velen de reis zullen ondernemen en dat we elkaar weer zien in Zuidlaren.

Hein Coolen (voorzitter)

Voorjaarsexcursie

Zaterdag 13 mei 2017

Molenmuseum 'De Wachter', Zuidlaren

HEIN COOLEN

Midden in het Noord-Drentse landschap ligt het prachtige dorp Zuidlaren. De hier gelegen, uit 1852 daterende molen is in de loop der tijd uitgegroeid tot een volwaardig museum waar het goed toeven is voor iedereen die de historie van oude ambachten en technieken een warm hart toedraagt. Een molenmuseum roept al snel de associatie op aan een draaiende molen en een molenaar die zijn verhaal vertelt. Zo niet bij 'De Wachter'. Dit museum is zoveel meer en na enkele bezoeken van onze commissie 'Voorjaarsexcursie' was iedereen laaiend enthousiast over een bezoek van onze vereniging. Niet in de laatste plaats betrof dit ons langjarig lid Dick de Hart wiens prachtige collectie oud gereedschap hier na enkele omzwervingen definitief onderdak heeft gevonden. Maar ook de voorzitter

en secretaris van de stichting, de heren Broersma en Dijkens hebben zich niet onbetuigd gelaten dit bezoek op een bijzonder prettige manier mede inhoud te geven.

Dit museum mag terecht een uitzonderlijk gemeenschapsproject heten. Zonder noemenswaardige subsidie wordt hier met ongeveer 200 vrijwilligers een bijzonder complex bestierd waarin naast eerder genoemde gereedschappenmuseum en werkende korenmolen, zich bevinden een olieslagerij, specerijenmalerij, stoommuseum, bakkerij met winkel, stelmakerij en klompenmakerij, smederij en nog veel meer. Ook veel bijzondere collecties trekken de aandacht, kortom het is bijna te veel om in enkele uren te zien.

Gedurende de hele dag zal men zorgen dat het stoommuseum in vol bedrijf is met alle machines werkend. Naast de vele liefdevol gerestaureerde stationaire machines beschikt het museum ook over een stoomlocomobiel en een

stoomtractor. De lunch zal ter plekke worden genuttigd met als specialiteit de diverse broodsoorten uit eigen bakkerij.

Ofschoon het mogelijk is met een prachtig gerestaureerde stoomraderboot het Zuidlarensse meer op te gaan is het aantal mensen dat op deze boot terecht kan te gering voor ons gezelschap. We hebben echter gemeend u een mooi vaartochtje niet te kunnen onthouden en doen dit met een grotere boot waarmee in de namiddag twee tochten worden gehouden van een uur. Zo kan iedereen min of meer ter afsluiting nog even genieten van de mooie natuur en elkaars gezelschap.

Voor verdere informatie verwijs ik graag naar de fraaie website van het museum www.dewachter.nl Hier vindt u een keur aan informatie over alle activiteiten van het museum en krijgt u vast een leuk voorproefje. Omdat een en ander met name door de geplande boottocht wat duurder uitvalt dan gewoonlijk zal de vereniging een deel van de kosten voor haar rekening nemen zodat het voor iedereen betaalbaar blijft. Wij verheugen ons alvast op een bijzondere dag en hopen dat velen de tocht naar het noorden zullen maken. Het is zeer de moeite waard.

Programma

- 10.00 - 10.30 UUR Aankomst met koffie en gebak
10.30 - 12.30 UUR Bezichtiging van het museum
12.30 - 14.00 UUR Gezamenlijke lunch in Nellie's Koffiekamer
14.00 - 15.00 UUR Vaartocht eerste groep (voor de andere groep verdere bezichtiging van het museum)
15.00 - 16.00 UUR Vaartocht tweede groep (voor de andere groep verdere bezichtiging van het museum)

Inschrijven voorjaarsexcursie

De kosten van het programma inclusief koffie met gebak en lunch bedragen € 25,- per persoon.

IBAN: NL15 INGB 0000 3007 41 en vanuit het buitenland BIC: **INGBNL2A**

Ten name van Ambacht & Gereedschap Rhenen onder vermelding van deelname excursie 13 mei.

Graag het verschuldigde bedrag overmaken vóór woensdag 3 mei. Uw inschrijving is ook uw aanmelding.

U hoeft verder niets te doen. Bij inschrijving na deze datum graag contact opnemen met de penningmeester: j.blaas@planet.nl of 0317-616363.

Routebeschrijving

De locatie bevindt zich aan de Havenstraat 36, 9471 AM Zuidlaren. Echter het parkeerterrein ligt achter de molen aan het Bolwerk 11, 9471 AT Zuidlaren. Vanaf de N 34 neemt u de N 386 richting Zuidlaren. U rijdt door het dorp heen tot u links het Havenkanaal ziet. Hiervóór slaat u linksaf en vervolgens meteen weer rechts langs het Havenkanaal de Havenstraat in. Dan weer de eerste links en wederom de eerste rechts waardoor u uitkomt bij genoemd parkeerterrein achter de molen.

Komt u met openbaar vervoer dan lopen er bussen naar de Brink in Zuidlaren vanaf station Groningen.

Agenda van landelijke en internationale bijeenkomsten, beurzen en evenementen 2017

- 8 en 9 april: Verzamelaarsjaarbeurs, Jaarbeurs, Utrecht
16, 17 en 18 april: Nederlandse Restauratiebeurs, Brabanthallen, Den Bosch
1 mei: Foire à l'Outil Ancien, (Internationale beurs voor oude gereedschappen), Bièvres, Frankrijk
13 mei: Voorjaarsexcursie A & G, Zuidlaren
8, 9 en 10 september: Beleef Landleven, Nederlands Openluchtmuseum, Arnhem
7 oktober: Internationale Beurs voor Antieke Gereedschappen, Ughels Belang, Ughelen
15 oktober: Open Dag Hout, Hanzehal, Zutphen.
21 en 22 oktober: Vormgevers in Hout, Fort Vechten
4 november: Najaarsbijeenkomst A & G, ROVC, Galvanistraat 13, Ede
11 en 12 november: Verzamelaarsjaarbeurs, Jaarbeurs, Utrecht

Verslag ledenvergadering

Notulen van de 23^e Algemene Ledenvergadering van Ambacht & Gereedschap
gehouden op zaterdag 12 november 2016, locatie ROVC Galvanistraat 13 te Ede

HEIN COOLEN

Opening

Onze secretaris, Cees van de Graaf, was helaas door familieomstandigheden niet in staat de vergadering bij te wonen, zodat de notulen dit keer door de voorzitter, Hein Coolen, worden gemaakt. Deze opent de vergadering om 9.30u door iedereen welkom te heten op deze bijzondere dag waar we ons 25-jarig jubileum vieren. Het aanvangstijdstip is een uur eerder dan gebruikelijk in verband met het symposium dat aansluitend zal plaatsvinden. Om deze reden ook is de vergadering iets ingekort om voldoende tijd te kunnen inruimen voor de vier externe sprekers die het thema Ambacht & Gereedschap en het behoud van het culturele erfgoed zullen gaan uitdiepen. De opkomst van ruim 150 deelnemers overtreft alle verwachtingen, die toch al niet laag gespannen waren. Naast de 136 vooraanmeldingen waren er nog ongeveer 15 deelnemers die zich spontaan ter plekke hadden gemeld. Ofschoon wij uiteraard niemand zullen wegsturen is het vanwege de extra administratieve rompslomp en drukte tijdens de dag zelf toch aan te raden dat deelnemers zich van tevoren aanmelden.

Verslag van de notulen van de 22^e Algemene Ledenvergadering van 14 november 2015.

De notulen worden door de voorzitter aan de orde gesteld. Er kan gereageerd worden op tekst zowel als inhoud. Er zijn geen opmerkingen, zodat de notulen met dank aan de secretaris, als zodanig worden vastgesteld.

Jaarverslag 2015-2016

Het jaarverslag is opgenomen in de Kroniek no 52 van oktober 2016. In verband met de afwezigheid van de secretaris en de beperkte tijd wordt afgezien van een verdere toelichting.

Financiën

Door Jan Blaas worden de jaarstukken, balans en resultatenrekening en ook de begroting over het boekjaar 2016-2017 nader toegelicht. Jan geeft aan dat de financiële positie van de vereniging weliswaar sterk is maar dat toch een aantal zaken zorgen baren. De vereniging heeft al jaren de contributie op hetzelfde niveau gehandhaafd en kon dit mede doen dank zij de inkomsten van de veiling die jarenlang op een relatief hoog niveau lagen. Dit is de laatste jaren duidelijk minder geworden. Verder drukken de alsmar stijgende portokosten steeds zwaarder op de resultaten. Ook hebben we aan het begin van ons jubileumjaar besloten om de A & G Kroniek voortaan in kleur uit te brengen, het gevoel werd algemeen gedeeld dat een zwart-wit uitgave niet meer echt van deze tijd was. Ondanks dit alles is het voorstel om voor dit jaar de contributie nog op hetzelfde niveau te handhaven maar volgend jaar te komen met een voorstel tot een geringe verhoging, waarbij gedacht wordt aan € 2,50. Uiteraard zijn ook aan het jubileum extra kosten verbonden maar hier is door het bestuur op geanticipeerd door al eerder hiervoor een

voorziening te treffen zodat niet het hele bedrag op de resultatenrekening van dit jaar drukt. Een gift in natura heeft geresulteerd in een extra veiling tijdens de Voorjaarsexcursie waarvan de opbrengst geheel aan A & G ten goede kwam. Hierdoor en mede dank zij een andere gift konden we komen tot een herdruk van de catalogus van Bolte & Gorter, iets waarvan het bestuur denkt dat een groot deel van onze leden hier plezier aan beleeft. Jan geeft verder aan dat voorlopig een bedrag van € 1000,- is gereserveerd voor de eventuele omzetting van het forum naar de nieuwe website, dat om technische redenen zeer moeizaam verloopt. Verder spreekt Jan zijn dank uit voor de bijdrage die Co de Jager als aspirant bestuurslid heeft geleverd aan de totstandkoming van de jaarstukken.

Verslag van de kascommissie voor het boekjaar 2015-2016

De kascontrole heeft recentelijk plaats gevonden door Gerrit Snoek en Henk van Osch. Henk van Osch, die als reserve lid van de kascommissie te boek stond, heeft het stokje eerder overgenomen aangezien Co de Jager wegens zijn werkzaamheden in het bestuur deze functie niet meer kon vervullen. Het resultaat van hun bevindingen is positief. Er zijn geen onregelmatigheden geconstateerd en het geheel is duidelijk en overzichtelijk. De kascommissie stelt dan ook aan de vergadering voor de penningmeester op basis van dit gedane

onderzoek decharge te verlenen hetgeen bij acclamatie geschiedt.

Verkiezing van de kascommissie voor het boekjaar 2016-2017

De kascommissie voor het boekjaar 2016-2017 bestaat uit Gerrit Snoek en Henk van Osch. Op de vraag van de voorzitter wie zich als reserve op wil geven en daarmee in het boekjaar 2017-2018 definitief aantreedt, meldt zich spontaan Marieke Gels, partner van Erwin Gels uit Kockengen. Ofschoon niet zelf lid van A & G is het toe te juichen dat iemand met een onafhankelijke blik onze financiën onder de loep wil nemen. Deelname aan de kascommissie is in principe voor drie jaar, waarvan één jaar als reserve.

Bestuur

Dit jaar treden volgens rooster af Piet Hageman en Hans van Meijel. Hans heeft zich herkiesbaar gesteld en wordt onder applaus herbenoemd. Piet heeft besloten zich niet meer herkiesbaar te stellen en van hem wordt dan ook gepast afscheid genomen. De vele verdiensten van Piet, vooral jarenlang als redacteur van wat toen nog het Tijdschrift heette, blijven niet onvermeld. Een gepast cadeau en flink applaus van de zaal mag dit onderstrepen. Het afgelopen jaar heeft ons aspirant bestuurslid Co de Jager zich al op vele fronten verdienstelijk gemaakt. Vermeld werd reeds zijn werkzaamheden als tweede penningmeester. Wederom onder applaus wordt zijn benoeming als bestuurslid door de vergadering bevestigd.

Gedachtewisseling met de leden

Uit de zaal wordt de vraag gesteld waarom voor de ledenvergadering aan de deelnemers een bedrag in rekening wordt gebracht. Uitgelegd wordt dat deze bijdrage niet geldt voor de ledenvergadering maar voor de najaarsbijeenkomst als geheel. Indien leden alleen de

ledenvergadering willen bijwonen en daarna vertrekken, kan dit zonder betaling. Voor de najaarsbijeenkomst als geheel stelt het bestuur zich op het standpunt dat net als bij de voorjaarsbijeenkomst deze door de deelnemers, althans voor het grootste deel, moet worden bekostigd. Deze kosten zijn voor de najaarsbijeenkomst al fors lager doordat men in de nieuwe locatie niet meer verplicht voor de lunch hoeft te betalen. In feite wordt alleen de zaalhuur over de deelnemers omgeslagen.

Johan Voermans stelt de problematiek van het slecht functioneren van het forum aan de orde en vraagt zich af waarom het bestuur op het forum zo weinig zichtbaar is. Het gebrekkig functioneren van het forum vindt zijn oorzaak in een verouderde architectuur die niet meer aansluit op nieuwe, in computers geïnstalleerde software. Het is technisch vrijwel onmogelijk om deze architectuur nog aan te passen. De enige optie is dan ook een nieuw forum, iets dat het bestuur nog in beraad heeft want er kleven nogal wat haken en ogen aan. Ten aanzien van het tweede punt, de aanwezigheid van het bestuur op het forum, wordt gesteld dat het forum altijd bedoeld is als informatie uitwisseling over ambachten en gereedschappen waar ook niet-leden aan kunnen deelnemen. Het bestuur stelt zich op het standpunt dat dit open forum om deze reden dan ook niet de plek is voor een discussie over interne verenigingsaangelegenheden.

Sluiting

Na het geven van een korte toelichting op het programma voor de rest van de dag sluit de voorzitter de 23^e Algemene Ledenvergadering.

Verslag najaarsbijeenkomst 2015

JOHN BOELE

Op 12 november werd de najaarsbijeenkomst gehouden in het zo langzamerhand vertrouwde ROVC in Ede. Natuurlijk was iedereen gespannen hoe het deze keer zou zijn, want tijdens deze bijeenkomst vierden we ook het 25-jarig bestaan van de vereniging. Zoals altijd zat de stemming er al snel goed in, oude bekenden werden hartelijk begroet en tijdens het eerste kopje koffie kwamen er

soms ook al bijzondere gereedschappen op tafel.

Na een snelle en soepele jaarvergadering (voor een verslag zie blz 6) was het tijd voor het symposium. Er werden een viertal interessante voordrachten gehouden. Voor een uitvoerig verslag verwijs ik naar de Gildebrief van 2017. Na de zelfbedieningslunch was er nog ruim tijd om ook langs te gaan bij een aantal interessante demonstratietafels. Heel bijzonder om te zien wat andere leden zoal bezig houdt. Om 14 uur gingen de verkooptafels open en het was een drukte van belang (zie bijgaande foto's). Er werd veel verkocht en zowel handelaren als verzamelaars waren zeer tevreden. Vanaf 15.30 uur volgde de trekking van de loterij, gevolgd door de traditionele vei-

ling. Deze keer liep het niet zo vlot als andere jaren, maar uiteindelijk gingen de meeste kavels toch weg.

Terugkijkend met het mooie jubileumgeschenk in de tas, was het weer een bijzonder geslaagde dag. Dank aan het bestuur en alle vrijwilligers die dit mogelijk gemaakt hebben.

De vondst van een “Zinkensäge”

HANS VAN MEIJEL

Soms zit het toeval de liefhebber van ambachten en gereedschappen wel eens mee. Vooral als je gebeld wordt door de oude baas van een restauratiebedrijf dat ooit Limburgse en Brabantse wegkapellen liefdevol onder handen nam en vakkundig herstelde. De oude baas was zijn werkplaats aan het opruimen en hij had wat oud gereedschap weg

verzorging. De stoeltjesboor bleek helaas in slechte staat, maar de borenset daarentegen was weer top. Restte nog een tweetal houten spanzagen in goede staat. Een ervan heeft een merkwaardig gevouwen zaagblad waarvan ik het gebruik niet meteen paraat had. Het duurde even voordat ik gelegenheid had om de zaag goed te

Wild Alkmaar uit de eerste kwart van de twintigste eeuw. Daarin wordt een zaagblad aangeboden: Spanzaagbladen om verticaal en horizontaal te zagen. Lengte 70 centimeter. Per stuk f 0.85. Verder is de “Zinkensäge” inclusief een beschrijving van functie en werking opgenomen in het informatieve Duitse boek “Das Werkzeug

Zaag zoals aangetroffen.

Zaag “gerestaureerd”.

te doen, of ik interesse had. Werkplaatsen met een dergelijke achtergrond zijn natuurlijk interessant en ben dus onmiddellijk op weg gegaan. Tussen stapels leien, oude bouwmaterialen, gietijzeren crucifixen en andere Rooms-Katholieke parafernalia stonden wat bananen dozen waarvan ik er een aantal kon meenemen. Ik was overigens niet de enige die uitgenodigd was, dus er moest snel worden beoordeeld en meegenomen. Verder nog gauw de hand gelegd op een stoeltjesboor met een set boren.

Thuis gekomen snel bekeken wat de buit was. Er zat van alles bij, vooral schaven en mooie brede beitels, maar eigenlijk was maar zo'n 30 % geschikt voor verdere

bekijken. Bij dat onderzoek bleek duidelijk dat het ging om een stuk kwaliteits-gereedschap en niet om een liefhebber-ombouw.

Dus op zoek naar de functie in oude catalogi. En ja, na lang zoeken vond ik in een Duitse catalogus van August Krumm in Remscheid uit 1913 het doel van deze merkwaardige spanzaag: “Winkel- oder Zinkensäge zum aussägen von Zinken und Schlitzen”. Met andere woorden, met de zaag moet het dus mogelijk zijn om pennen en gaten te zagen voor open pen en gat verbindingen. Verder vonden leden van A&G die ik over mijn vondst vertelde nog informatie in een Nederlandse catalogus van het Hollandsch ijzermagazijn. v/h M. de

des Schreiners und Drechlers” van Günther Heine. Omdat geen Nederlandse naam is gevonden voor de bijzondere spanzaag noemen we de zaag maar bij zijn Duitse naam, het is een “Zinkensäge”

Al die gevonden informatie leidt tot de conclusie dat een Zinkensäge gebruikt wordt voor het zagen van pennen en gaten voor open pen en gat verbindingen en voor een slobgatverbinding. De Zinkensäge kan ook gebruikt worden om inkepingen te zagen, bijvoorbeeld in de horizontale regels van een tafel voor het aanbrengen van geleide-latten voor een schuifblad.

En dan heb ik natuurlijk de werking van de Zinkensäge ook

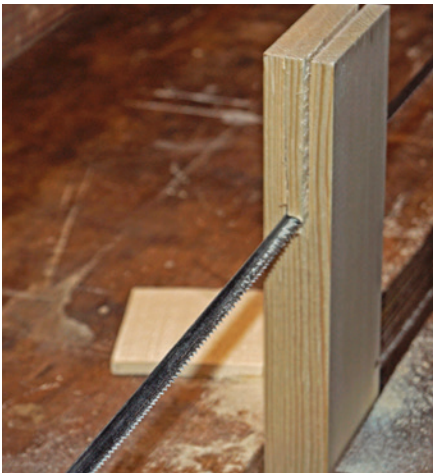
De verticale zaagsneden zijn gezaagd.

De horizontale zaagsnede is voor de helft gezaagd

Detail van de horizontale zaagsnede, let hierbij op de hoek van het zaagblad.

Het horizontale deel is bijna geheel gezaagd.

Het horizontale deel is gezaagd, zie het einde van het verticale deel van het zaagblad

nog in de praktijk beproefd. Ik ben begonnen met het zagen van een pen en gat verbinding met een stevige houtmaat van 70 mm vierkant. Bij de verticale zaagsneden evenwijdig met de draad deed de Zinkensäge prima wat het moest doen. Daarna moet het zaagblad een kwart slag worden gedraaid en met het ongetande deel in de verticale zaagsnede gestoken zodat nu horizontaal kan worden gezaagd dwars op de draad. Dat valt vooral in het

begin behoorlijk tegen omdat je dan maar een klein begin hebt ter dikte van de verticale zaagsnede, terwijl de zaagtanden er wel moet bij moeten komen. Hierdoor stoot je als het ware in het begin een horizontale zaagsnede, en al werkend met kleine zaagbewegingen ontstaat dan meer ruimte en kun je ook een langer deel van de zaag gebruiken. Is er eenmaal ruimte voor de bewegingen van de bandzaag dat gaat het zagen beter en sneller. Een eerste voorzichtige

conclusie is dat de zaag vooral voor dunnere of smallere stukken hout beter inzetbaar is dan voor breed hout. Maar ook voor dit stuk gereedschap blijkt maar weer dat ervaring nodig is om er goed mee om te gaan. De kunst zit vooral in het opbouwen van de horizontale zaagsnede. In het begin moet je wel echt op "stoot", dus enigszins geforceerd zagen. Maar nu ik wat meer ervaring heb opgedaan moet ik concluderen dat de Zinkensäge behoorlijk goed en snel werkt. Mijn indruk is dat de Zinkensäge sneller werkt dan het uitkappen van het gat. Maar als het bij de passing van de pen en gat verbinding om nauwkeurigheid gaat ligt mijn voorkeur bij het kappen van de bodem van het gat. Dit kan na enige oefening met de Zinkensäge wellicht beter gaan.

En nu verder op zoek naar bijzondere gereedschappen. Heeft u wellicht iets dergelijks, laat het de redactie weten, misschien kan er een mooi artikel over geschreven worden.

begin

einde

IN MEMORIAM BERT VERGEER

Onverwacht en binnen enkele weken na zijn echtgenote Gerda overleed in september 2016 Bert Vergeer. Wij hoorden pas later via zijn dochter Annouchka van zijn overlijden, reden waarom wij niet eerder hierbij stil konden staan.

De grote passie van Bert was zijn verzameling oud gereedschap die hij ondergebracht had in zijn op 30 oktober 2009 geopende museum aan de Hoenkoopse Buurtweg in Oudewater. Gedurende 30 jaar was deze collectie tot stand gekomen. Na in 2005 afscheid te hebben genomen van zijn beroepsmatige activiteiten als timmerman en elektricien, kon hij zich volledig hieraan wijden.

Ik herinner mij nog levendig de officiële opening van het museum in aanwezigheid van vele vrienden, kennissen en notabelen. Bert was terecht bijzonder trots op het bereiken van deze mijlpaal en het is zeer spijtig dat het hem slechts relatief kort vergund was hiervan ten volle te genieten. Bert was een actief lid van onze vereniging en een vast bezoeker van onze bijeenkomsten. Wij zullen hem zeer missen.

Hein Coolen

IN MEMORIAM BRAM SONNEVELD

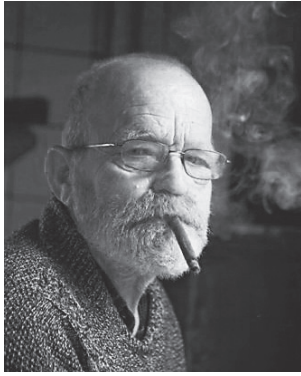
Op 17 september 2016 overleed Bram Sonneveld uit Den Burg op Texel. Hij was nog maar enkele jaren lid van Ambacht & Gereedschap en was zeer enthousiast over onze activiteiten en vooral over de Gildebrief. Bram kwam oorspronkelijk uit de metaalwereld maar werkte tot zijn pensioen bij het CNV. Hij kon moeilijk stil zitten en had veel plezier bij het ambachtelijk werken met hout. Hij was daarbij ook actief voor het Cultuurhistorisch Museum Texel. Bram is 76 jaar geworden. We wensen zijn vrouw veel sterkte toe bij dit verlies.

Jan Blaas

IN MEMORIAM G.J. POWW

Op 22 januari dit jaar overleed ons lid de heer Gerrit J. Pouw uit Naarden op 86 jarige leeftijd. Gerrit was zeer actief in het molenveld en heeft daarin grote verdienste bij de opleiding van vrijwillige molenaars, verder verschenen van zijn hand vele publicaties over molens en molenbouw. Hij was bekend van zijn gedetailleerde technische molentekeningen. Gerrit was sinds 1999 lid van A&G en heeft zoals zijn vrouw Eveline aan ons meedeelde al die jaren genoten van alle gegevens over oude gereedschappen.

Jan Blaas

IN MEMORIAM PIET ANKER

Begin februari 2017 overleed Piet Anker in een verzorgingstehuis te Leiden. Piet was vanaf zijn lidmaatschap in 1991 een markante persoonlijkheid bij A&G. In 1994 stond hij aan het begin van een traditie door als afsluiting van de najaarsbijeenkomst op zijn onnavolgbare wijze een oude dommekracht per opbod te verkopen. Zijn laatste veilingstuk hamerde 'de veilingmeester van A&G' in 2011 af met een mooi bedrag voor de vereniging. Zijn geheugen liet hem in de jaren daarna meer en meer in de steek, vooral na het overlijden van zijn vrouw Lies in 2012.

Piet werkte als brugwachter of zoals hij zelf aanduidde als kantonnier op de brug in Leiderdorp. Hij woonde langs het water in een prachtige oude dienstwoning. In 2014 moest hij na 42 mooie jaren verhuizen en kwam er ook een einde aan zijn enorme verzameling oude gereedschappen en curiosa. Achter het huis bevond zich zijn privé museum 'de gesloten beurs' waar behalve raadselachtige objecten veel bijzondere verhalen te horen waren. Er waren vier platbodems nodig om alles uit de vele schuurtjes af te voeren. Een heel klein deel van zijn collectie rariteiten is in 2015 op de najaar bijeenkomst geveild en vooral de oudere leden hadden het gevoel dat Piet weer een beetje aanwezig was.

Jan Blaas

IN MEMORIAM CAREL VAN DER PLAS

Op 15 november 2016 overleed in Breda ons gewaardeerde lid Carel van der Plas. Ofschoon Carel nog niet zo heel lang lid was van onze vereniging was hij zeer betrokken en een trouw bezoeker van onze bijeenkomsten, soms ook vergezeld door zijn echtgenote. Zijn laatste bijdrage was een bijzondere expositie van leerbewerkingsgereedschap op onze najaarsbijeenkomst in 2014. Ook in 2015 was hij nog aanwezig. Hij leverde meerdere bijdragen voor onze Gildebrief, waarin hij blijk gaf van een gedegen kennis van zaken. Ook introduceerde hij diverse nieuwe leden.

Carel van der Plas was een alleskunner met een zeer brede belangstelling. Hij studeerde techniek in Delft maar schakelde over op rechten in Leiden, waarna hij in de rechtspraak een carrière opbouwde, waarin hij eindigde als vicepresident van de rechtbank in Den Bosch. Hoewel hij bekend stond als conservatief, werd hij alom gewaardeerd voor zijn afgewogen oordeel.

Na zijn pensionering kon hij zich volledig toeleggen op zijn hobby's zoals klokken restaureren, koetsenbouw, leer- en houtbewerking, Carel was van alle markten thuis. Een gesprek met Carel kon soms lang duren maar keer op keer werd ik getroffen door zijn kennis en kunde die alom respect afdwong.

Het afscheid van Carel was waardig met goede gesprekken na afloop. A & G werd daarbij vertegenwoordigd door Jan Blaas en ondergetekende. Hij zal in onze kring met zijn markante persoonlijkheid zeer gemist worden. Carel werd 87 jaar.

Hein Coolen

Werkgroep Schavenmerken

JOHN DE VREEZE

Deze keer een overzicht van onze zoektocht naar meer gegevens over de volgende merken:

Pyttersen, Roder en Verbeek (de O van Roder met een umlaut), VY onder kroon, Gunters en Meuser en N Kamler.

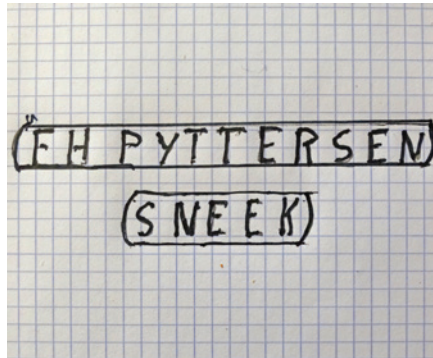
PYTTERSEN

Was Pyttersen handelaar of fabrikant? Van der Sterre geeft in zijn boek hierop geen duidelijk antwoord. We lezen over Pyttersen het volgende:

- blz 17 ...later ontstonden de *fabrieken* van Pyttersen en Nooitgedagt
- blz 25 ...Pyttersen en Nooitgedagt *zetten* hun beitels onder 45°
- blz 147 ...Pyttersen is *dealer van Duesing*. Pyttersen liet zijn schaven maken door een onbekende schavenmaker. (1873)
- blz 148 ...Pyttersen *was handelaar* ...1891 Pyttersen laat de *verkoop* van zijn schaven over aan Nooitgedagt... 1867 Hendrik Pyttersen gaat werken bij Louwmans...
- blz 149 ...De firma F.H. Pyttersen is vertegenwoordigd op tentoonstelling...

Van der Sterre zal zeker zijn bronnen hebben gehad op grond waarvan hij tot deze bevindingen kwam. Deze zijn ons echter onbekend. Er zijn dus 2 opties: Pyttersen was fabrikant en later dealer of is in feite steeds handelaar geweest en geen fabrikant.

We kennen 2 schaaferken die verwijzen naar Pyttersen: P onder kroon en FH PYTTERSEN met daaronder SNEEK (Tekening omdat het op de foto van de schaafer

slecht leesbaar was)

Ons lid Symen Dijkstra is in de archieven van de stad Sneek gedoken op zoek naar informatie over Pyttersen. In de periode 1870 tot 1920 had Sneek rond de 8000 inwoners. En volgens een opgave van de kamer van koophandel meer dan 100 inschrijvingen waaronder FH Pyttersen groothandel in grondstoffen en ijzerwaren.

Deze Feite Hendrik Pyttersen is geboren in 1809 en overleden in 1857 en heeft goede zaken gedaan. Zijn zoon Hendrik wordt op jonge leeftijd vennoot en directeur van de firma Louman. Een fabrikant van alle mogelijke metaalproducten. Na zijn toetreding wordt de naam van de firma gewijzigd van Louman tot Louman en Co. Deze naam zal niet meer veranderen. Later zal ook de broer van Hendrik, Anne, in de zaak werkzaam zijn. Tenslotte zal kort voor het

einde van het bedrijf een zoon van Anne de leiding overnemen. Zijn naam was ook weer Feite Hendrik.

Onze voorlopige conclusies: Het schaaferk FH Pyttersen hoort bij de groothandel van de oudste FH Pyttersen. Dit was dus een groothandel en geen fabrikant. Veel Pyttersen schaven vertonen Nooitgedagt kenmerken met name de cijfers in de schaafer en op de wig en beitel. Het merk FH Pyttersen lijkt van oudere datum dan het merk P onder kroon en is een handelaarsmerk. Dus veel aanwijzingen voor een handelaarsmerk en geen aanknopingspunten voor een "makers" merk

RODER & VERBEEK

Op deze schaafer, die ook weer alle kenmerken van Nooitgedagt heeft staat het merk

Roder & Verbeek. Dit is een grote en bekende ijzerhandelaar uit Rotterdam. Voortgekomen uit de firma van Os en Zonen. De firma heeft vestigingen in Middelburg, Rotterdam, den Haag en Enschede. In 1923 wordt het bedrijf gesplitst in 2 delen. Roder gaat zich bezig houden met Rotterdam en Middelburg en Verbeek met Den Haag en Enschede. Het bedrijf in Enschede houdt zijn oorspronkelijke naam. Tonies.

Verbeek gaat in Den Haag verder als Verbeeks ijzerhandel, later met het predicaat Koninklijk.

VY onder kroon

Op de foto 2 schaven met dit merk. Beide wederom met de Nooitgedagt kenmerken.

Op beide schaven het gebruikersteken: KDH. Dit staat voor K. den Hei. Den Hei was een timmerman-aannemer uit Rijswijk nabij

Den Haag. Het ligt erg voor de hand te veronderstellen dat hij zijn schaven in Den Haag kocht. VY onder kroon zou daarom heel goed kunnen staan voor Verbeeks Ijzerhandel.

GUNTERS en MEUSER

Een nog bestaande firma met een geschiedenis die terug gaat tot 1828. Op de website van deze firma staat een mooie samenvatting van de geschiedenis van dit bedrijf. Op de foto een schaaft met het

merk G & M onder kroon. Ook hier weer een schaaft met de Nooitgedagt kenmerken. Ik sprak met een medewerker van deze firma. Hij bevestigde dat dit schaaftmerk wel van zijn firma moest komen. Hij heeft echter zelf dit merk nooit gezien. Hij wist wel dat Nooitgedagt hen blanco schaven leverde. Onze conclusie was dat G & M onder kroon inderdaad hun schaaftmerk was maar dat de levering van deze schaven van voor 1940 moet zijn geweest.

KAMLER

N KAMLER voluit op een Nooitgedagt schaaft komt van een handelaar uit Rotterdam. Van deze handelaar zijn advertenties gevonden tussen 1880 en 1920.

Zoals altijd blijven er nog veel vragen onbeantwoord. Suggesties, commentaar en aanvullingen van onze leden zien we daarom dan ook graag tegemoet!

De ontwikkelingen rond het forum

HEIN COOLEN EN JAN BLAAS

Geschiedenis

Ambacht & Gereedschap heeft al gedurende een aantal jaren aan haar website als zelfstandig onderdeel een forum gekoppeld dat toegankelijk is voor leden en niet-leden met het doel informatie uit te wisselen over onze interesse gebieden. Indertijd is het forum ontworpen door de inmiddels overleden Arne Suverein. De door hem ontwikkelde software is inmiddels echter dermate verouderd dat de op moderne computers geïnstalleerde besturingsprogramma's grote moeite hebben hierop aan te sluiten. Hierdoor wordt het onder andere steeds moeilijker om berichten en foto's te plaatsen hetgeen leidt tot toenemende ergernis en onvrede onder de gebruikers.

Het probleem

Gezien de specifieke aard en complexiteit van de software is aanpassen van het huidige forum geen werkbare oplossing. Wij zijn daarom dan ook genoodzaakt het huidige forum om te zetten in 'alleen

lezen', waarmee dus in feite de interactieve functie buiten werking wordt gesteld. Wel blijven hiermee de discussies uit het verleden bewaard en zichtbaar voor raadpleging.

Hoe verder?

Het bestuur overweegt een nieuw forum te faciliteren, waarvoor ook al geld is gereserveerd. Gezien de problemen met het beheer in het verleden willen we hier wel een aantal voorwaarden aan stellen:

- Gezien het open karakter van het forum, dat we graag willen behouden, geen discussies over interne verenigingsaangelegenheden.
- Geen verkoopactiviteiten, hiervoor zijn meer geëigende kanalen zoals Marktplaats.
- Minimaal drie moderatoren die het forum volgen en eventueel ontdoen van niet passende uitingen, mede in het licht van de voorgaande twee punten.
- Er moet een duidelijk reglement komen, waarin ook de rol van de moderatoren wordt beschreven.

Verslag 3^e regiobijeenkomst op 11 maart in Delft

JOHN BOELE

Op 11 maart kwam weer een 10 tal leden bij elkaar in Delft. De gebroeders Mensert waren weer zo vriendelijk om ons in hun museum te ontvangen waar koffie en thee op ons te wachten stond. Opnieuw was het erg interessant en gezellig om te kijken naar, te praten over en te genieten van diverse bijzondere gereedschappen die men meegebracht had.

Het varieerde van schaven met een onbekend merk tot bijzondere steekbeitels. Een bijzonder mooie snik met merkteken uit ongeveer 1860, een bijzondere zaag met ijzeren handvat van de firma Diston, een vijlkapha-mertje met bijbehorende beitel, bijzondere zagenzetters, een splinternieuwe draaibeitel van Nooitgedacht en een bijzondere blikopener gingen over tafel. Het bijzondere van zo'n bijeenkomst is dat we allemaal van elkaar leren. Of het nu gaat over het gebruik van een onbekend stuk gereedschap of de herkomst, iedere bijeenkomst levert weer verrassingen op.

Opnieuw dus de aanbeveling voor anderen om ook eens met een beperkte groep bijeen te komen, het is een belangrijke toevoeging aan de activiteiten van de vereniging!

Bijgaand enkele sfeerfoto's en foto's van gereedschappen die werden getoond.

Bestelling jubileumcadeau

Tijdens de afgelopen najaarsbijeenkomst werd aan ieder lid een jubileumcadeautje uitgereikt. Deze attentie in de vorm van een Nooitgedagt beitel met opdruk kan helaas door de hoge verzendkosten niet worden opgestuurd. Om u toch in de gelegenheid te stellen deze beitel te verwerven hebben we met de Gildebrief een circulaire rondgestuurd met daarin een aantal landelijk verspreide afhaaladressen. Aangezien veel leden van deze mogelijkheid nog geen gebruik hebben gemaakt volgen hier nogmaals de adressen:

- Jo Jacobs
St. Crispijnstraat37, 5211 ZC Den Bosch
Tel.: 073-6146601
Email: j.jacobs-d4m@kpnplanet.nl
- Willem Mensert
Verwersdijk 35A, 2611 ND Delft
Tel.: 06-51508468
Email: willem@gereedschap-museummensert.nl
- Hans van Meijel
Haag 22a, 5815 CB Merselo
Tel.: 0478-54621.
Email: h.vanmeijel@home.nl

- Jan Slotboom
Emmerhoutstraat 144, 7814 XX Emmen
Tel.: 0591-620302.

- Jan Blaas
Platanenlaan 13, 3911 PA Rhenen.
Tel.: 0317-616363
Email: j.blaas@planet.nl

- Hein Coolen
Diepenbrocklaan 4A, 6711 GN Ede
Tel.: 0318-614373
Email: hgmcoolen@gmail.com

Voor België zal Paul van der Lugt als afhaaladres fungeren (Schamprood 112, 3920 Lommel.
Tel.: 011-545802. Email: paul.vanderlugt@skynet.nl)

Uiteraard kunt u er ook voor kiezen de beitel op te laten sturen onder betaling van de verzendkosten (€ 6,95 op dit moment voor verzending binnen Nederland)
Dit kan via de penningmeester, Jan Blaas.

Een “koninklijke” profielschaaf

HEIN COOLEN

Deze profielschaaf is gemaakt door Johann Weiss in Wenen en gebruikt in de werkplaats van het beroemde slot Schönbrunn bij Wenen. Dit keizerlijke buitenverblijf, een van de grootste van Europa, beschikte over een eigen werkplaats voor herstel- en restauratiewerkzaamheden.

Het is een 18mm kraalprofiel gemaakt van steenbeuken uitgevoerd in de Zuid-Duitse/ Oostenrijkse stijl met een diepliggende richel dwars over de schaaft en geprofileerd lijstwerk aan beide kanten hiervan.

De schaaft is gemerkt met een ‘S’ met in de onderste bocht een ‘B’ (Schönbrunn) en verder met KKLS (Kaiserliches und Königliches Lustschloss Schönbrunn) in een vierkant. Deze merktekens zijn in het hout gebrand. Ook is deze afkorting, die de koninklijke herkomst verradt, in de bovenkant van de schaaft geslagen. Verder staat het merkteken van Johann Weiss op de zijkant.

Hamerstukken

PAUL VAN DER LUGT

Een vooruitziende Amerikaanse gereedschapsverzamelaar op leeftijd vindt dat zijn laatste maatkostuum best ietsjes meer mag zijn dan zo'n simpele recht toe recht aan kist. Als hij bij de lokale kistenmaker zijn fotoboek doorbladert, wordt hij niet vrolijker, als hij alleen maar die overbekende en fantasieloze modellen te zien krijgt. Er zit geen greintje persoonlijk tussen dat bij voorbeeld iets vertelt over een beroep of een hobby's. Daarom vertelt hij in geuren en kleuren wat hem bezig houdt. De vonk slaat over tussen de mannen en uiteindelijk besluiten ze om het maar over te laten aan de creativiteit van de vakman. Na een telefoontje, dat de klus geklaard is, krijgt hij in de werkplaats dit te zien. Enig idee waar het hart van de verzamelaar ligt?

Hamerverzamelaars, onze Vereniging telt er velen. Want een hamer is nooit zo maar een hamer. De puntrijke bouchardhamer heeft weinig gemeen met de plompe kleiklopper, de veelzijdige penbankhamer wil niets weten van de elegante ciseleerhamer en de ranke stoffeerdershamer haalt zijn neus op voor zo'n ruwe klant als de vuisthamer. Maar met één hamer wil iedereen wel in zee: de vrijdagmiddaghamer. Een uitgelezen vriend om de werkweek in schoonheid af te hameren en te klinken op het weekend, dat vol avontuur voor de deur staat. Daar zegt je toch geen nee tegen!

Herdruk catalogus Bolte & Gorter

Graag vestigt het bestuur nogmaals uw aandacht op de vorig jaar verschenen herdruk van een prachtige catalogus van de firma Bolte & Gorter. De catalogus bevat diverse gereedschappen voor houtbewerking en

geeft een mooi overzicht wat er zoal in de jaren '20 van de vorige eeuw te koop was.

Ledenprijs € 3,- (voor niet leden € 5). Bestellingen kunnen via de penningmeester.

Inhoud van deze A & G Kroniek

Van de voorzitter	2
Voorjaarsexcursie 2017	3
Verslag ledenvergadering 2016	6
Verslag najaarsbijeenkomst 2016	8
Vondst Zinkenzaege	10
In memoriam	12
Werkgroep schavenmerken	14
Het Forum	15
3e Regionale bijeenkomst Delft	16
Afhalen jubileumcadeau	17
Een koninklijke profielschaaf	18
Hamerstukken	19

De A&G Kroniek verschijnt tweemaal per jaar.

Redactie: John Boele

Redactieadres:

John Boele

Westerdreef 52

2152 CS Nieuw-Vennep

Tel: 0252 689228

Email: john.boele@gmail.com

Niets in deze uitgave mag, op welke wijze dan ook, worden gekopieerd en/of vermenigvuldigd zonder schriftelijke toestemming van het bestuur van de vereniging Ambacht & Gereedschap.

Ledenadministratie: Paul van der Lugt, administratie.ag@skynet.be

Boedelcommissie: Jan Blaas, Jo Jacobs en Gerrit Snoek

Bankrekening: IBAN: NL15 INGB 0000 3007 41

BIC: INGBNL2A

t.n.v. Ambacht en Gereedschap, Rhenen

Bestuur Vereniging Ambacht & Gereedschap

Voorzitter:

Hein Coolen

voorzitter@ambachtengereedschap.nl

Diepenbrocklaan 4a

6711 GN Ede

Tel. (0318) 61 43 73

Secretaris:

Cees van der Graaf

secretaris@ambachtengereedschap.nl

Schuwacht 140

2941 EH Lekkerkerk

Tel. (0180) 66 36 88

Penningmeester: Jan Blaas

penningmeester@ambachtengereedschap.nl

Platanenlaan 13

3911 PA Rhenen

Tel. (0317) 61 63 63

Leden:

Co de Jager

jagerc@xs4all.nl

Guido Gezellenlaan16

3705 AT Zeist

Tel. (06) 2254 8829

Hans van Meijel

h.vanmeijel@home.nl

Haag 22a

5815 CB Merselo

Tel. (0478) 54 62 61

Jo Jacobs

Sint-Crispijnstraat 17

5211 ZC 's-Hertogenbosch

tel: (06) 5471 1272

www.ambachtengereedschap.nl